

מבוא: "לקח לי זמן"

"לקח לי כמה ימים לשתף את אשר על ליבי"

"לקח לי כמה שבועות לומר מה עברתי -

איך אני מרגיש"

"לקח לי כמה חודשים, אבל עכשיו הגיע הרגע לדבר

ולכתוב על מאורעות 7 באוקטובר"

משפטים מהסוג הזה, של ישראלים המבקשים לפרוק את אשר על ליבם, ליוו את הנוף שלנו בימים, בשבועות ובחודשים שלאחר אירועי 7 באוקטובר 2023, מן האירועים הטרגיים בהיסטוריה של מדינת ישראל, שבמהלכם נרצחו כאלף ומאתיים אזרחים, נפצעו כאלפיים, וכמאתיים וחמישים נחטפו לעזה. שיטוט ברשתות החברתיות, כיכר העיר החדשה, מגלה כי ממד הזמן מוזכר ברבים מן הפוסטים הראשונים של הגולשים והגולשות, שרצו לשתף את אשר על ליבם. קצרה היריעה מסיפוק הסברים לתופעה, ובוודאי ירבו המחקרים שייערכו על האירוע ועל האופן שבו אנשים התמודדו עם המשבר - אך באופן אינטואיטיבי ברור כי עוצמת המכה באירועי 7 באוקטובר חוללה הלם

גדול כל כך עד שאבדו לנו המילים הנכונות לבטאו, ואנו נדרשים לזמן כדי לעבדו.

רבים מאיתנו, בוודאי, התקשו (ועדיין מתקשים) בכל מיני אפיקים. אני-עצמי התקשיתי להפנים את שעיניי רואות בחדשות - עיר ילדותי שדרות, הרחובות והמקומות שאני מכיר היטב, ערי הדרום בכלל, היישובים שהיו לחלק אינטגרלי מנוף ילדותי. בפרוץ האירועים הייתי רחוק-רחוק בחו"ל, והתקשיתי לעבד את הזוועות, ראיתי את ההתקפה הברוטלית על מכריי, שכניי, קולגות שלי, סטודנטים ובני משפחה קרובים ורחוקים - ראיתי ולא האמנת.

אז אם לא לדבר, לעשות.

על אף ההלם הגדול, רבים מהאנשים בחברה הישראלית השתתפו בניהול המשבר בשלל התנדבויות ויוזמות חברתיות, במילואים ובלחימה בחזית, וכן בפעילויות הסברה, מחקר, חינוך ועשייה בעורף, בארץ ובחו"ל. מהסתכלות על היוזמה והמעורבות הגדולה שנראתה בחברה, ברור כי לחלקים נרחבים בציבור בכלל ולאנשי המדע בפרט היה חשוב לאורך הדרך לשמר מעין "שגרת חירום" הכוללת, בין היתר, דיון ושיח על מה שאירע, ולהבין את השלכות האירועים ואת השפעתן על החברה הישראלית - לספר את הדברים, לזכור אותם ולתעדם. יתרה מכך, ברור לכולנו כי עכשיו, אחרי ההלם הראשוני, אנשים מכל קצוות קשת החברה הישראלית מוצאים את המילים ונכונים ביתר שאת להביע את דעתם על שקרה,

ומבקשים לשתף את מחשבותיהם ותחושותיהם על הדברים, להפיק לקחים, להתמודד עם הטרגדיה ולספק הסברים מקצועיים ופרשנויות למאורע הטרגי הזה. זו בדיוק המטרה של הגיליון הנוכחי של **זמן**

לסיעור מוחות.

הגיליון הזה היה אמור לצאת במתכונת "רגילה", דומה לזו שאפיינה את הגיליון הראשון. אך, כאמור, השנה החולפת הייתה רחוקה מ"רגילה". מאורעות אוקטובר משפיעים וישפיעו על כל חלק בחברה הישראלית, ולפיכך, את קריאתנו למאמרים כלליים החלפנו בקריאה למאמרים העוסקים בהשפעת מאורעות אוקטובר והמלחמה המתמשכת בדרום על החיים בארץ.

כפי שאפשר לראות באסופת המאמרים שלפנינו, הטרגדיה של 7 באוקטובר והמלחמה שפרצה בעקבותיה משפיעות על כל ישראלי. האירועים אומנם קרו בדרום הארץ, אך נכנסו במפתן הדלת לכל בית בישראל. בזהירות המתבקשת אפשר לומר כי כל ישראלי ככל הנראה מכיר מישהו או מישהי ממעגל ראשון, שני או שלישי שנפגעו, נפצעו, נרצחו או נחטפו. האירוע הזה גדול יותר מכל מה שהכרנו, ואין עוררין כי ימשיך להיות נוכח בהוויה הישראלית גם שנים ארוכות בעתיד.

באסופה הזאת אנו מציגים כמה מאמרים של בוגרי אייסף, אקדמאים ממגוון דיסציפלינות ותחומים, הפורטים נקודות מבט מקצועיות שונות. לדוגמה,

מאמרו של פרופ' מאיר בוזגלו, העוסק בציונות אחרי 7 באוקטובר, דן בקשר שבין חברה, לאומיות, חינוך וציונות. המאמר של ד"ר מיטל סימחי עוסק בהשפעות אירועי 7 באוקטובר על הבריאות הנפשית של אזרחי ישראל, על הטראומה שחוו החברה ואזרחיה ועל ודרכי ההתמודדות עימה. ד"ר סימחי מציגה נקודת מבט אופטימית, ומראה איך אפשר לצמוח מהטראומה (צמיחה פוסט־טראומטית וגילוי הכוחות וגורמי החוסן שלנו).

המאמר של ד"ר שמואל שפירא וד"ר מירב שפירא דן במשפחה כמקור ריפוי נפשי מרכזי בתהליך החזרה מהמלחמה. שפירא ושפירא גורסים כי רתימת הכוח המשפחתי בצד הכוחות הקהילתיים והזוגיים תסייע בעיבוד הרגשי של האדם ובטיפול הנפשי המוענק לו. המאמר של ד"ר חדזה טרגר מציג נקודת מבט ביקורתית לאירועי 7 באוקטובר: "הירות, היעדר אחריות, הסתה ופלגנות לא התחילה היום, אלא נוצרה במשך שנים רבות". ד"ר טרגר גורסת כי אסור לחברה הישראלית לטמון את הראש בחול, וכי "עלינו להיות אור התקווה ליום המחר, ולא כאתמול". שירן טייב אלמקיאס עוסקת במאמרה ביחסי פריפריה־מרכז ביום שאחרי המלחמה, ומציגה את הפערים העלולים להיווצר בעקבות המלחמה הנוכחית והשעתוק המתמשך של היעדר הזדמנויות למוביליות חברתית של תושבי הפריפריה.

מאמרה של ד"ר זהורית אסולין עוסק בסוגיית הטראומה הקולקטיבית והתרבותית ובתפקיד של מוסדות המדינה לאור אירועי 7 באוקטובר. ד"ר מוטי גיגי, הנמנה עם הסגל הבכיר במכללת ספיר - שנפגעה קשות באירועי 7 באוקטובר, וכבר שנים רבות מתנהלת תחת אש - מפנה את הזרקור במאמרו למהפכת המכללות ולחשיבותם של מוסדות אלו לחוסן החברתי ולביטחון הלאומי. ד"ר מני מלכה עוסק במאמרו בחשיבות המעורבות האזרחית והקהילתית במצבי חירום, ומציג דוגמאות לכך ממקרים שאירעו בעיר אופקים, וגם מאמרה של ד"ר שלי אינגדאו ונדה עוסק בנושא דומה. במאמרה ד"ר אינגדאו ונדה עוסקת בחוסן העורף ובהירתמות האזרחים במהלך אירועי 7 באוקטובר, ומציגה את ייחודיות החמ"ל הקהילתי בעיר חריש - מודל מקומי וחמ"ל התנדבותי שנועד לקהילה האתיופית, ושדרכו אפשר ללמוד על יתרונותיה של בניית מערך מוסדר של סיוע לאזרחים בעת משבר.

מיכל לפיד, פסיכולוגית קלינית וחינוכית, מטילה זרקור על "תוצר לוואי" של אירועי אוקטובר, ההתגייסות האדירה שחלה בעקבותיהם, ומסבירה כי כדי לשרוד נדרש אדם לחפש פשר ומשמעות. לפיד עוסקת בהזדמנות שנוצרה לצעירים ולצעירות בחברה הישראלית: "אירועי אוקטובר והמלחמה שפרצה אחריהם אפשרו לרבים הזדמנות למלא את תחושת הריק והיעדר התכלית בתחושת של ערך ומשמעות

עצומה". ד"ר ווביט וורקו מנגסטו מקדישה את מאמרה לנשים ומנהיגות, ומרחיבה בדבר התרומה הגדולה של נשים במלחמת חרבות ברזל. מתוך כך היא מציגה נקודת מבט מגדרית חשובה על נשים בישראל בכלל ועל נשים מהקהילה האתיופית בפרט: "החוכמה היא ביטויה של הגבורה הנשית. לנשים מנהיגות החייבות להכריע יש כוח התעלות ברגעי האמת". בסיפא של מאמרה מציגה ד"ר מנגסטו את השיר "בזכות האמונה" (מתוך ספר השירה חסידת ירוּסָלַם) - ובכלל, בשונה מהגיליון הראשון, הגיליון הנוכחי של זמן לסיעור מוחות כולל גם שירים קצרים של בוגרי אייסף: שירו של יחזקאל רחמים "פָּגַע הזמן היהודי" ושירה של ווביט וורקו מנגסטו "שקט רקע". השירים והמאמרים מספקים דרך לכותבים - ולכולנו - להתבטא, לשתף, להציע פתרונות ופרשנויות, וכמובן, לטפח את מפעל הזיכרון. לזכור את שהיה כדי שלא יקרה בשנית.

בתקווה לימים שקטים,
קריאה מועילה,
ד"ר יצחק משיח